

Нікалайчук Д., Кунахавец Г. (г. Брэст, БрДТУ)

РДЗІМА ў ЧАЛАВЕЧЫМ ЖЫЦЦІ: МАСТАЦКАЯ І ТВОРЧАЯ СПАДЧЫНА ПАЭТА-МАСТАКА АНАТОЛЯ РУБАНОВІЧА – УРАДЖЭНЦА В. МАХРО ІВАНАЎСКАГА РАЁНА

Паміж датамі жыцця і смерці працяжнік – знак прыпынку, які ўбірае ў сябе цэлае чалавечае жыццё: магчымасць і шанц, прыгажосць і гора, любоў і нянавісць. Усё гэта неабходна адчуць, перажыць, зрабіць, пачуць, не згубіць, а пакінуць нашчадкам – чалавечаму роду. Час няўмольна бяжыць... Вечер, сонца, дождж, пясок замятаюць сляды. Стагоддзі пакрываюцца пылам, павуцінай. Учарашні дзень – ужо гісторыя. Пытанне ў другім. Ці пакідае нам гэтая гісторыя штосьці добрае? У свеце шмат прыгожага, на што патрэбна звярнуць увагу. Жывапіс нясе ў сабе штосьці жывое, таямнічае. Паззія – гэта адмысловая манера ўспрымаць навакольны свет. І не галоўнае, што напісана, якія фарбы падабраў майстар, а важна тое, што хацеў ён гэтым сказаць, якімі пачуццямі пранізана карціна або верш, які сэнс яны нясуць.

Што натхняла гэтых людзей, якія стваралі шэдэўры сусветнай культуры? Напэўна, сама матухна-прырода. Яна з'яўляецца матэрыялам і фундаментам для творчасці. Гэта ключ, які дапамагае чалавеку пазнаць свет і сябе разам з ім, бачыць прыгажосць і радавацца. У свеце прыроды знаходзіцца тое вечнае і прыгожае, што не падуладна чалавечаму разуменню ў пагоні за багаццем. А да прыроды мы не заўсёды адносімся беражліва і асцярожна. Напэўна, мы ўсе цынікі, бо як сказаў О. Уайльд: «Цынік ведае ўсяму цану, але не ведае душэўнай прыгажосці».

Калі на свеце ёсць жамчужына, дык гэта Беларусь,

А на Беларусі – Палессе, а на Палессі – Махро.

Кур'ямі С.Р.

Наша махроўская зямля падарыла цудоўнага мастака, самабытнага паэта і проста добрага чалавека – Анатоля Паўлавіча Рубановіча. Нарадзіўся ён 12 красавіка 1908 года ў горадзе Мінску ў сям'і святара. Бацьку перавялі служыць у Петрапаўлаўскую царкву ў вёсцы Махро, і з ім пераехала яго сям'я. Ужо ў 13 гадоў праяўляецца талент да малявання. Першай прыступкай была Варшава і мастацкае вучылішча. Талент заўсёды пракладзе сабе дарогу, і ўдасканалваць свае майстэрства малады Анатоля едзе ў Вену і Парыж. Адтуль ён вяртаецца сапраўдным майстрам.

Вялікая Айчынная вайна стала страшным выпрабаваннем для ўсяго народа. Прынесла яна «новы парадак» і ў Іванаўскі раён. Як самага адукаванага чалавека ў вёсцы, немцы прызначылі Анатоля Рубановіча старшынёй Махроўскай воласці. Жыхары вёскі сцвярджаюць, што калі б не мудрасць і чалавекалюбства гэтага чалавека, магчыма, вёскі не было б на карце Беларусі. Ён умеў памірыць аднавяскоўцаў, што пасварыліся, і ні адна скарга не дайшла да фашыстаў. 25 лютага 1944 года жыхары вёскі сталі пад прыцэлам фашысцкіх кулямётаў, але ўмяшанне Рубановіча, які валодаў польскай і нямецкай мовамі, прывяло да выратавання.

У ліпені 1944 года фашысты, адступаючы, вывезлі шмат жыхароў у Германію. Сярод іх былі і Анатоль Паўлавіч з жонкай і маці. Вызвалілі іх амерыканцы. У чалавека адукаванага была магчымасць пакінуць Радзіму, але Рубановіч не адчуваў за сабой віны і вярнуўся ў родную вёску. Затое ўлады палічылі інакш, і 23 жніўня 1947 года Рубановіч Анатоль Паўлавіч рашэннем ваеннага трыбунала прызнаны вінаватым у сувязях з фашыстамі. Мера пакарання – пазбаўленне волі на 10 гадоў. Жыхары вёскі збіралі подпісы ў абарону, але нічога не дапамагло. Дачушцы Волечцы было ўсяго 9 месяцаў.

Тры гады правёў Анатоль Паўлавіч у Мінскай турме, чатыры – у далёкай Архангельскай вобласці. Там ён стварае свае выдатныя вершы, піша карціны.

Анатоль Паўлавіч быў самабытным паэтам. Быў знойдзены яго шмытак вершаў, у якім ён сваім прыгожым почыркам пісаў тое, пра што ён думаў, пра што марыў, што бачыў вакол сябе, пра што разважаў. Пра сваю маленькую Радзіму. Першыя вершы з'явіліся ў пасёлку Ласінае, што пад Архангельскам, дзе ён знаходзіўся ў зняволенні:

*Край, в зиме своей уверенный
Зябнет в белом отношении.*

29 ліпеня 1954 года, праз доўгія 7 гадоў, увесь сівы, з падарваным здароўем вяртаецца Рубановіч у родную вёску, да сваёй сям'і. Складана было ўладкавацца на працу высокаадукаванаму чалавеку з ярлыком «вораг народа». Але работа знайшлася. Аж да самай смерці працуе настаўнікам малявання, загадчыкам клуба, кіруе калгасным хорам, піша вершы. Піша шмат пейзажаў, партрэтаў землякоў, з'яўляецца ўдзельнікам многіх выставак. З'яўляючыся чалавекам высокай культуры, інтэлігентным, выхоўваў і акружаючых яго людзей. Ён ніколі не павышаў голас, а моладзь яго ўважліва слухала. На ўроках малявання ён адносіўся з павагай да любой вучнёўскай работы, кожнаму выказваў захапленне працай. «Ужо лепш, выдатна, у гэтым нешта ёсць, ты робіш поспехі», – такімі словамі суправаджаўся аналіз дзіцячых малюнкаў, і дзеці цагнуліся да яго. Тое, што ў нашай вёсцы шмат мастакоў, заслуга Рубановіча. Гэты чалавек пакінуў нам каштоўную спадчыну. Кожным сваім вершам, карцінай, фотаздымкам паказваў любоў да сваёй Радзімы, родных, аднавяскоўцаў. Радзіма ў яго жыцці займала значнае месца, і гэта відаць па яго творах.

Талент Рубановіча праяўляецца ва ўменні паказаць не звычайную бярозку, а сімвал восені, лесу, сонца. Хочацца дакрануцца да яе кары, бо нават на карціне мы адчуваем яе цеплыню. Верш пранізаны надзеяй, верай у ясну, маладосць, жыццё. Рубановіч паказвае ўсю восеньскую прыгажосць нашай вёскі і яе наваколля.

Вельмі цёплыя адносіны складваліся ў Анатоля Патровіча з яго маці, якая апошнія 20 гадоў прысвяціла сыну, нявестцы і ўнучцы. Для яе самым лепшым падарункам сына быў яе партрэт, які і праз шмат гадоў паказвае нам класную даму, якой яна заўсёды заставала. І цудоўны верш, які пранізаны цеплынёй, любоўю, ласкай:

*Слово «МАТЬ». Это слово всех больше,
Ему равного нет, не сыскать!
Это слово в веках или дольше,
Это слово святейшее. Мать.
Это слово до смерти родное:
В нём – свет солнышка нашей весны,
В нём – прохлада в дни летнего зноя,
С ним пути и дороги ясны.*

Шмат работ прысвечана аднавяскоўцам, сябрам і простым бытавым з'явам. Партрэт Масляка Навума Фёдаравіча найбольш прыкметны ў нашай калекцыі. Перад намі франтавік, які дайшоў да вялікай перамогі, вярнуўся дадому цяжка паранены. Мастак паказаў моцную волю, цвёрды характар, часам нават жорсткі. Такім яго запамнілі аднавяскоўцы: уважлівы і сур'ёзны погляд, нахмураныя бровы. Афіцыйны касцюм падкрэслівае характар гэтага чалавека.

Анатоль Паўлавіч – выдатны пейзажыст. Прырода на яго карцінах мяняецца на вачах. У яго няма аднолькавых работ. Яны розныя па сюжэту, па колерах, па манеры выканання. Ён любіў ясну і восень, любіў неба. Родная прырода з яе тонкім зачараваннем размаўляе ў яго работах. Яго карціны гучаць, маюць водар нашай маленькай радзімы.

На карціне мастак удала спалучае фарбы, накладвае шэрыя мазкі на блакіт неба, на фіялетавае адзенне ўзыходзячага сонца. Мы адчуваем прахалоду і свежасць туманнай раніцы. Бачым бярозку, што у адзіноце заглядзелася ў лясную гладзь. Але суму няма. Яркімі мазкамі ўсіх адценняў зялёнага колеру аўтар стварае жыццесцвярдзальны настрой.

Куточки роднай вёскі ў розную пару года, час дня здзіўляюць сваёй зменлівасцю. Густы, цёмны, у нечым нават казачны лес. Настрой не вельмі аптымістычны. Але раптам на палянку, асветленую яркім сонцам, выбягае маленькая прыгожая елачка – і настрой памяняўся. Хочацца любавашча травой, маленькімі хмызнячкамі, і мастак яшчэ раз падкрэслівае радасць жыцця, цвярджае, што заўсёды пасля цемры наступае светлы час, і мы не павінны забываць пра гэта. Прырода мяняецца на вачах, калі мы разглядаем палотны А. Рубановіча. Яго карціны гучаць, маюць водар прыроды. Яны адрозніваюцца прадуманай кампазіцыяй, цэльнасцю памеру і колеру, выразнай і праўдзівай перадачай рэчаіснасці.

У Рубановіча шмат філасофскіх вершаў. Усе яны прымушаюць задумацца. У чым сэнс жыцця? Навошта мы жывём на гэтым свеце? Што будзе пасля смерці? Аўтар выказвае сваё меркаванне па гэтых пытаннях і прапануе нам адшукаць свой адказ:

Вся жизнь – это семья предвечных племён.

А смерть – океан, не имеющий дна.

Единоначало двух этих знамён:

Движение – вечность, и вечность сама.

И в этом законе планета людей.

Века подневольны шуришню знамён!

Нашы землякі, дарагія яго сэрцу людзі паказаны ў розных моманты іх жыцця. Вуліцы і дамы роднай вёскі вяртаюць нас у далёкія часы. Цяпер ужо не знойдзеш тых куточкаў, таму што лес усюды падобны, але старажылы, глядзячы на яго карціны, пазнаюць іх.

Мы шчаслівыя тым, што наша зямля падаравала нам такога незвычайнага чалавека, мастака, фотамайстра і проста добрага чалавека. І хаця яго няма ўжо сярод нас, мы захапляемся яго талентам.